

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Vildsvinsförvaltningsplan för Jönköpings län, november 2021

Webbplats www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotograf omslag Kenneth Johansson

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2021

Vildsvinsförvaltningsplan för Jönköpings län november 2021

Viltförvaltningsdelegationen i Jönköpings län har tagit fram en regional förvaltningsplan för vildsvin. Planens syfte är att vägleda vid förvaltningen av vildsvin i Jönköpings län. Förvaltningsplanen fastställdes i januari 2011 och har därefter reviderats i juni 2013 samt i november 2018 och augusti 2019. Planen har reviderats och uppdateras i förhållande till den nationella vildsvinsförvaltningsplanen i november 2021. Då vildsvinen direkt påverkar lantbruket och viltolyckorna kommer Länsstyrelsen tillsammans med berörda organisationer att göra en årlig avstämning av hur situationen utvecklar sig. Revidering av förvaltningsplanen sker efter behov.

Ambitionen är att intensifiera det fortsatta förvaltningsarbetet med informationsinsatser och konkreta åtgärder. Förvaltningsplanen ska också vara adaptiv vilket innebär att den ska kunna ändras om förhållandena förändras eller om ny kunskap tillkommer.

Målgrupper och berörda organisationer är markägare, lantbrukare, jakträttsinnehavare, jaktområden, licensområden, älgskötselområden, intresseorganisationer, allmänhet, kommuner och Trafikverket.

Hur ser det ut i vårt län?

I dagsläget finns fasta vildsvinpopulationer i länets samtliga kommuner. Visingsö var länge fritt från vildsvin men även där har under senare tid flera observationer iakttogs. Tätheten i populationerna varierar kraftigt men under 2021 har vi sett ett trendbrott som visar på en minskande vildsvinsstam genomsnittligt i länet.

Mål

Det långsiktiga regionala målet för länets vildsvinsförvaltning är att få till stånd en frisk och kontrollerad population av vildsvin, anpassad till lokala förutsättningar. Enligt § 4 jaktlagen (1987:259) är syftet med viltvården att främja en, med hänsyn till allmänna och enskilda intressen, lämplig utveckling av viltstammarna.

Förvaltningen ska med åtgärder inriktas så att:

- Skadorna i jordbruksgrödor minskar
- Påverkan i skogsbruk och grönytor, exempelvis trädgårdar och idrottsanläggningar, begränsas
- Trafikolyckorna minskar
- Afrikansk svinpest inte kommer in i länet och begränsa andra sjukdomars förekomst i länet
- Vildsvin ska nyttjas som livsmedel och därför testas för trikiner

För att nå målen krävs:

- Samverkan mellan markägare, lantbrukare och jakträttsinnehavare
- Att vildsvinsstammen anpassas efter lokala förutsättningar
- Att utfodring av vildsvin upphör tillsyn genomförs
- Att jakten utförs med lika hög etik som på annat vilt

- Förbättrat kunskapsunderlag om bland annat skador på gröda och vildsvinsstammens storlek samt påverkande faktorer som exempelvis jaktmetoder
- Fungerande infrastruktur för insamling och omhändertagande av vildsvin som livsmedel
- Ökad kunskap om sjukdomar och hygien kopplat till vildsvin som livsmedel

SMARTA resultatmål

Målen i länets viltförvaltning ska så långt det är möjligt vara Specifika, Mätbara, Accepterade, Realistiska och Tidsbundna.

Minska viltolyckor i trafiken

Det nationella målet är att vildsvinsolyckorna ska halveras till 2025. I Jönköpings län inträffade det 322 vildsvinsolyckor i genomsnitt årligen under perioden 2018 - 2020. Vid utgången av 2023 har delmålet om 193 vildsvinsolyckor uppnåtts i genomsnitt för perioden 2021-2023. År 2025 har antalet minskats till maximalt 161 vildsvinsolyckor årligen.

Begränsa skador i jordbruket

Det nationella målet är att vildsvinsskadorna ska halveras till 2025. Skördebortfallet på grund av vildsvin var enligt Jordbruksverkets statistik 12.926 ton år 2020 i Jönköpings län. År 2025 har skadorna reducerats till maximalt 6.463 ton.

Begränsa skador på enskilda och offentliga anläggningar

År 2025 har insatserna för att reducera skador på enskilda och offentliga anläggningar såsom trädgårdar, idrottsanläggningar och kyrkogårdar, ökat.

Åtgärds mål

År 2025 är svenskt vildsvinskött i större utsträckning än 2020, en del av det kött som finns i handeln och som serveras i offentlig sektor i Jönköpings län.

År 2023 är samverkan mellan förvaltande aktörer i länet etablerad och är ett naturligt arbetssätt.

År 2023 är kunskapsunderlaget kring vildsvinsskador på gröda och stammens storlek kända i länets skadedrabbade områden.

År 2024 har skadedrabbade områden i Jönköpings län upprättat lokala förvaltningsplaner med mål för avskjutning (andel vuxna och kön) och en adaptiv förvaltning av vildsvinen tillämpas.

Samverkan

För att nå framgångar i förvaltningen av vildsvin krävs samverkan mellan markägare, lantbrukare och jägare över större markområden.

- Samverkan sker lämpligast lokalt i befintliga jaktliga samverkansområden, till exempel i lokalavdelningar, jaktvårdskretsar och älgskötselområden samt kommuner i förekommande fall
- Samverka i frågor om exempelvis eftersök, åteljakt/åtelplatser, skydds jakt, gemensamhetsjakt, skadeförebyggande åtgärder och fällfångst

Det är en stor utmaning att lyckas med förvaltningen så att vildsvinsstammen anpassas till de förutsättningar som finns inom respektive område. Det behövs kunskap om biologi, förvaltning, jakt, skador och samverkan för alla berörda. Inhämtning och spridning av information är en förutsättning för att nå en fungerande adaptiv förvaltning av vildsvin. Målsättningen med samverkan bör vara att i relation till skadebilden sätta upp mål för förvaltningen och vidta åtgärder för att dessa uppnås.

Adaptiv förvaltning

Förvaltningen ska genomsyras av ett lokalt adaptivt förhållningssätt, det vill säga löpande anpassas efter rådande omständigheter. I samverkansarbetet bör lämpliga mål sättas upp. Dessa kan uttryckas som:

- Procentuell förändring eller trend av stammens storlek eller trend på stammens utveckling
- Procentuell förändring av skadorna eller trend på skadornas utveckling

Det är svårt att få fram data på vildsvinsstammens storlek och skadornas omfattning. Det är därför svårt att sätta upp mätbara mål. För att få underlag är det viktigt att de metoder som finns tillgängliga används. Avskjutningsstatistik och vildsvinsolyckor i trafiken ger en viss indikation på stammens storlek och utveckling.

- Rapportera alla fällda djur kontinuerligt och följ avskjutningens utveckling på www.viltdata.se
- Statistik över viltolyckornas utveckling finns på www.viltolycka.se
- För skador inom jordbruk och andra områden finns i nuläget inget anmälningssystem. Det är angeläget att ha som mål att på sikt upprätta skadestatistik för den fortsatta förvaltningen

För att en adaptivitet ska uppnås behöver måluppfyllelsen i relation till åtgärderna följas upp löpande. Målen nås genom att:

- Utfodring upphör
- Samordna åtlar och håll dem aktiva för jaktutövning
- Basera avskjutningsmål efter skadornas utveckling
- Samorganisera jakter
- Ha beredskap för skydds jakt runt åker- och betesmark samt slätterängar
- Samla in och rapportera data
- Samla in ny kunskap

Jakt

Årsunge av vildsvin, det vill säga vildsvin yngre än 12 månader, är lovlig året runt. Vuxna djur är fredade från den 1 februari till den 1 april. Sugga som följs av randiga eller bruna små kultingar är fredad året runt. Jakten kan delas in i två huvudsakliga perioder, växtsäsongen och övrig tid. Under perioden mars till november bör jakttryck läggas på jordbruksmark. Under övrig tid sker jakten genom organiserad gemensamhetsjakt samt åteljakt och fortsatt jakt vid åkermark.

- För att balansera stammen behöver årsreproduktionen skjutas
- För att minska stammen krävs hög avskjutning av såväl unga djur som produktiva han- och hondjur (Sugga som följs av randiga eller bruna små kultingar fredas)
- Skjut aldrig det första eller det största djuret i flocken
- Det är viktigt att varje fällt vildsvin rapporteras kontinuerligt till www.viltdata.se för att kunna följa vildsvinspopulationen
- Jakten ska alltid genomföras på ett etiskt korrekt sätt

Åteljakt

Syftet med en åtelplats är att jaga vildsvin. Detta innebär att små mängder foder placeras ut för att kunna jaga djuren genom vakjakt. När en åtel anläggs bör samråd ske mellan markägare, lantbrukare och jägare. För en fungerande åtelplats gäller följande:

- Fast belysning får användas
- Använd särskild utrustning för foderspridning
- Sprid sparsamt över stor yta
- Använd endast naturligt foder som spannmål och foderärter
- Åtla inte närmare än 200 meter från
 - Åkermark där inte annat avtalats
 - Ägogräns där samverkan inte har etablerats
 - Allmän väg
 - Tätort
 - Golfbanor, fotbollsplaner och motsvarande anläggningar

Vildsvinens åtelbesök sker främst under våren före sådd samt efter skörd på hösten. Under vegetationsperioden behövs därmed minimal eller ingen åtelutfodring. En åtel utan frekventa jakttillfällen är utfodringsplats och bör avvecklas. En åtel innebär ett stort ansvar för anläggaren både vad gäller bemanning och skötsel.

Utfodring

Utfodring regleras i jaktlagen, exempelvis enligt § 4 jaktlagen (1987:259) ska viltet vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och de fågelarter som tillfälligt förekommer naturligt i landet, samt främja en, med hänsyn till allmänna och enskilda intressen, lämplig utveckling av viltstammarna. I viltvården ingår att genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd och att anpassa jakten efter tillgången på vilt. För att åtgärderna utförs och anpassningen sker svarar markägaren och jakträttshavaren. Lag (1997:343).

Sedan den 1 oktober 2021 gäller också en ny lag som gör det möjligt för Länsstyrelsen att förbjuda utfodring under vissa omständigheter:

Länsstyrelsen får i enskilda fall besluta om förbud mot eller villkor för utfodring av vilt som inte hålls i hägn, om det behövs för att förebygga eller minska risken för trafikolyckor med vilt eller risken för att viltet orsakar allvarliga skador på egendom (§ 6 i jaktlagen).

Beslutet ska avse ett visst begränsat område och vara tidsbegränsat.

Vad gäller utfodring ska man särskilt beakta följande:

- Vildsvinsstammen kräver åtgärder som följer intentionerna i paragraf 4 i jaktlagen (ovan) ovan
- Utfodring av vildsvin ska inte förekomma, förutom då det krävs enligt § 4 jaktlagen, till exempel under stränga vinterförhållanden
- Vid all utläggning av foder ska samråd ske med markägaren
- Vid eventuell stödutfodring av vildsvin ska de regelverk som finns för utfodring följas. För mer detaljerad information kontakta Jordbruksverket. Se länk nedan

Skydds jakt

- För att förebygga skador får jakträttshavare bedriva skydds jakt på vildsvin under hela året under de förutsättningar som anges i jaktförordningen (1987:905) bilaga 4.
- Enligt jaktförordningen (1987:905) är det sedan januari 2019 tillåtet att använda elektronisk bildförstärkare, elektronisk bildomvandlare, värmekamera eller rörlig belysning i nära anslutning till jaktvapnet vid jakt efter vildsvin. Termiska sikten får dock endast användas vid jakt i öppen terräng eller vid åtelplatser.

Fällor

- Fångst i fällor är en åtgärd som kan användas vid skydds jakt av vildsvin
- Endast godkända fällor får användas
 - Uppdaterad information finns på Naturvårdsverkets hemsida www.naturvardsverket.se

Inventering och uppföljning

Inventering av skador på gröda görs i ett urval av områden årligen. Kunskap om vildsvinsstammens utveckling uppnås genom exempelvis förbättrad avskjutningsrapportering, bökinventering i samband med spillningsinventering av älg. Information om viltolyckor hämtas från viltolycka.se. För uppföljning av skador på enskilda och offentliga anläggningar finns inget systematiskt sätt att samla in kunskap, utan det får ske genom enkäter eller liknande. Målen i förvaltningsplanen följs upp löpande och utvärdering görs vid behov.

Kameraövervakning

Sedan den 25 maj 2018 är det tillåtet att sätta upp åtelkameror utan tillstånd för privatpersoner. En privatperson som placerar en kamera där allmänheten har tillträde måste sätta upp skyltar eller informera om bevakningen på annat sätt. Informationen ska innehålla uppgifter om syftet med kameraövervakningen och kontaktuppgifter samt hur länge uppgifterna kommer att lagras. Detta är lagstadgat genom Dataskyddsförordningen (GDPR).

Vildsvin samhälle

Kommunerna bör ha en handlingsplan som reglerar

- Avtal om förbud av utfodring vid upplåtelse av jakt på kommunal mark och andra åtgärder för att minska skador
- Skydds jakt inom och omkring tätortsnära miljöer
- Hur eftersök på skadade vildsvin inom tätort ska hanteras
- Hur trädgårdsavfall hanteras inom tätort

Vildsvin trafik

Arbetet för att minska viltolyckorna sker inom Nationella viltolycksrådet (NVR). Arbetet syftar till att ta fram konkreta åtgärder för att minska viltolyckorna. Arbetet sker i samverkan mellan de ingående organisationerna, bland andra Polisen, länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Trafikverket, LRF och jägarorganisationerna. I varje län finns ett regionalt råd som planerar åtgärder inom länet.

Länkar

Naturvårdsverket, nationell förvaltningsplan:

www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/6900/nationell-forvaltningsplan-for-vildsvin-reviderad-version

Nationella viltolycksrådet:

www.viltolycka.se

Viltdata:

www.viltdata.se

Svenska Jägareförbundet, Vildsvinsbarometern:

<https://jagareforbundet.se/vilt/vildsvinsbarometern/>

Svenska Jägareförbundet, Handlingsplan vildsvin 2017:

[Policy och handlingsplaner - Svenska Jägareförbundet \(jagareforbundet.se\)](http://jagareforbundet.se/policy-och-handlingsplaner)

LRF, Vildsvinspolicy:

[LRFs viltpolicy och handlingsplaner - LRF](http://lrf.se/vildsvinspolicy-och-handlingsplaner)

Jordbruksverket, regelverk vid utfodring av vilt:

<https://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/foder/foderforolikadjurslag/utfodringavvildadjur.4.4857c20614f85be661ba7421.html>

Rapport om vildsvin i Norden:

[vildsvin-i-norden-2021-minsta.pdf \(nordicagriresearch.org\)](http://nordicagriresearch.org/vildsvin-i-norden-2021-minsta.pdf)

Bilagor

1. Vildsvinsstammens utveckling i Jönköpings län
2. Förslag till åtgärder för att minska risken för vildsvinsskador i lantbruket
3. Sjukdomar hos vildsvin
4. Fakta vildsvin (*Sus scrofa*)
5. Exempel på lokal vildsvinsförvaltningsplan, ifylld
6. Mall för lokal vildsvinsförvaltningsplan
7. Instruktion för inventering av vildsvinsbok i samband med spillningsinventering av älg

Bilaga 1

Vildsvinsstammens utveckling i Jönköpings län

Vildsvinen började etableras i Jönköpings län under 1990 talet. Spridningen från grannlänerna började i länets del. Rymningar från vilthägn och olovliga utsättningar har bidragit till snabba ökningstakten som inte kan förklaras som naturlig spridning i en vildsvinspopulation.

I dagsläget finns fasta vildsvinspopulationer i länets samtliga kommuner. Visingsö var länge fritt från vildsvin men även där har under senare tid flera observationer iakttogs. Tätheten i populationerna varierar kraftigt men under 2021 har vi sett ett trendbrott som visar på en minskande vildsvinsstam genomsnittligt i länet.

Dagens inventeringsmetoder medger inte att populationen kan skattas i absoluta tal. För att få ett grepp om stammens storlek kan ett antagande göras baserat på avskjutning. Enligt den simulering som gjorts så var antalet cirka 11 000 vildsvin i populationen efter jakt 2020. Populationstätheten varierar kraftigt lokalt, men motsvarar en täthet på cirka 11 vildsvin per 1000 hektar i genomsnitt inom länet.

Avskjutning

Vildsvinsavskjutningen sammanställs av Svenska Jägareförbundet i deras uppdrag i viltövervakningen. Statistiken sammanställs årligen efter jakåtets slut den 30 juni och presenteras därefter i www.viltdata.se.

Avskjutningen visar på en kraftig ökning av vildsvinsstammen från drygt 3000 individer 2012 till drygt 10 000 år 2019. Under 2019 - 2020 stabiliserades avskjutningsnivån kring cirka 10 000 vildsvin i länet.

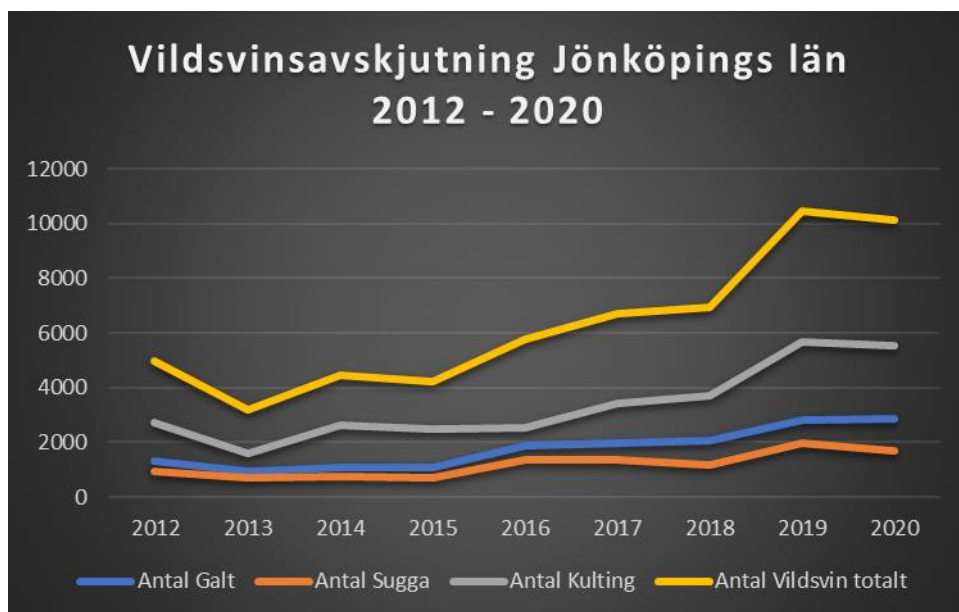

Diagram 1, Källa: Viltdata.se

Vildsvinsolyckor i trafiken

Viltolyckor i trafiken sammanställs av Nationella Viltolycksrådet, NVR, som leds av polisen. Statistiken baseras på anmälda viltolyckor som NVR-organisationen återrapporterar till polisen efter utförda på de rapporter som eftersöksuppdrag. Statistiken sammanställs månadsvis och presenteras i www.viltoycka.se.

Vildsvinsolyckorna visar samma utveckling som avskjutningen under perioden 2012 - 2019. Antalet viltolyckor under 2020 och delvis 2021 har påverkats av den minskade trafikintensiteten under Corona pandemin. Minskningen av vildsvinsolyckorna under 2021 medan viltolyckorna totalt sett ökar igen. Detta tyder ett tydligt trendbrott för vildsvin i olycksstatistiken, vilket indikerar att vildsvinsstammen minskar i länet.

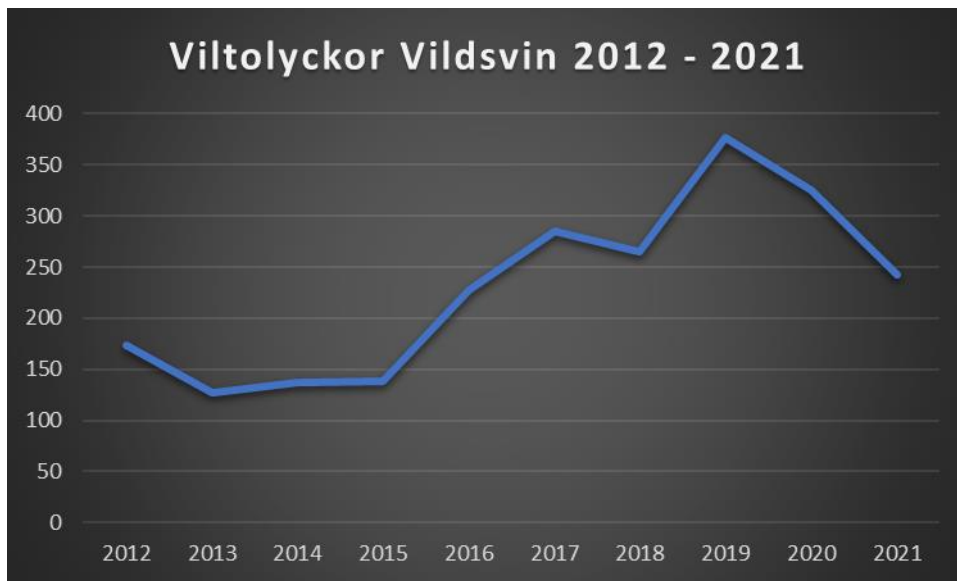

Diagram 2, Källa: *Viltoycka.se*

Vildsvinsskador i Jordbruket

Jordbruksverket har tagit fram statistik på viltskador i lantbruksgrödor genom enkätundersökningar till landets jordbrukare 2014 och 2020. Statistiken visar en svag ökning av vildsvinsskadorna från 2014 - 2020. Enligt statistiken orsakar vildsvinen ett skördebortfall på drygt tre procent av förväntad skörd, vilket 2020 innebär en skördeförlust på totalt 13 422 TON.

Utöver Jordbruksverkets statistik har Länsstyrelsen de senaste två åren genomfört skadeinventeringar på lokal nivå inom älgskötselområden och licensområden i Vetlanda och Nässjö kommun. Metoden "Vetlandametoden" mäter bökspåverkad areal under vintern i slumpvis utvalda jordbruksblock innan vårbruket. I de undersökta områdena varierar jordbruksarealen som påverkas av vildsvins bök lokalt mellan 2 – 42 % på åkermark och 0 – 18 % för betesmark. Genomsnittet är beräknade på inventerade jordbruksblock inom 10 x 10 km stora rutor. Inventeringen visar de stora lokala variationerna i skadenivå som finns.

Diagram 3, Källa: Jordbruksverket

Diagram 4, Källa: Jordbruksverket

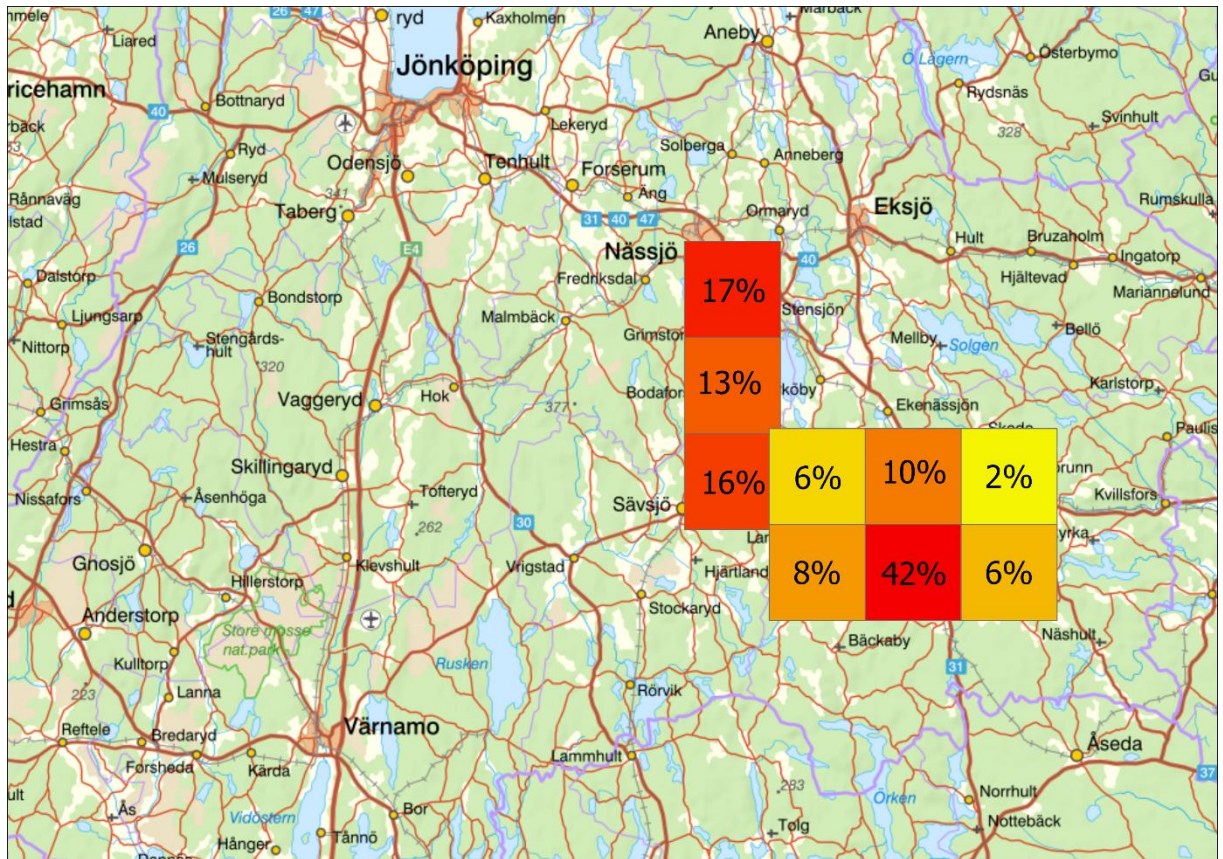

Bild 1. Andel åkermark som påverkats av vildsvinsbök. Källa: Länsstyrelsen

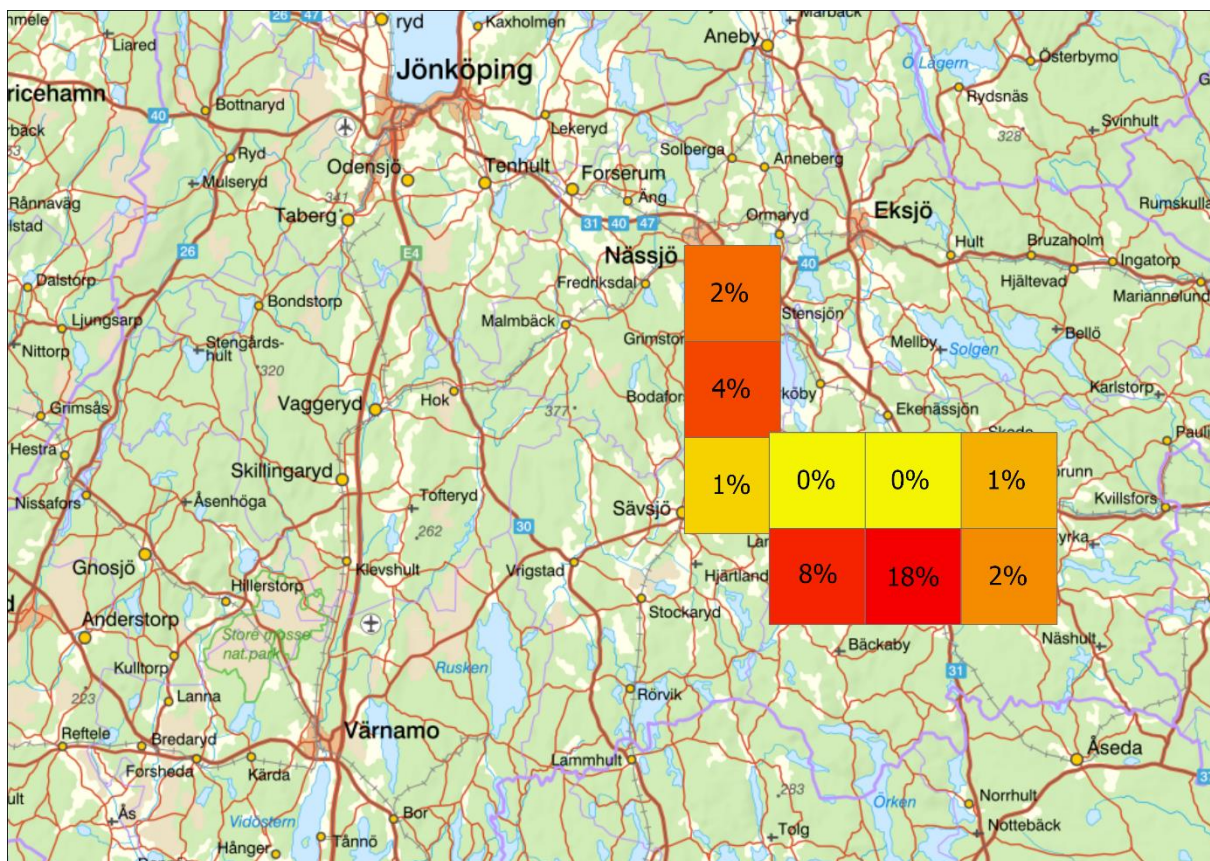

Bild 2. Andel betesmark som påverkats av vildsvinsbök. Källa: Länsstyrelsen

Populationsberäkning

Länsstyrelsen har beräknat vildsvinspopulationens utveckling i länet baserat på rapporterad avskjutning i Viltdata.se. Simuleringen visar vildsvinstammans utveckling under perioden 2013 – 2020 med en ökning från cirka 3 500 – 11 000 individer efter jakt. I samband med födselperioden innehåller populationen ungefär det dubbla antalet individer jämfört med antalet som summeras i jakten. Eftersom födslar sker oregelbundet under året och vildsvinsjakt pågår året runt är det går det inte att definiera antalet individer i vinter- respektive sommarstam på samma sätt som för hjortdjuren.

Diagrammet visar att populationen ökar kraftigt om avskjutningen är mindre än antalet födda vildsvin under en period. Det är också tydligt att jakten utöver övrig dödlighet kan reglera och minska populationsstorleken. Effekten är tydlig med ett trendbrott 2019 som indikerar att vildsvinsstammen minskar i länet, vilket också framgår av viltolycksstatistiken.

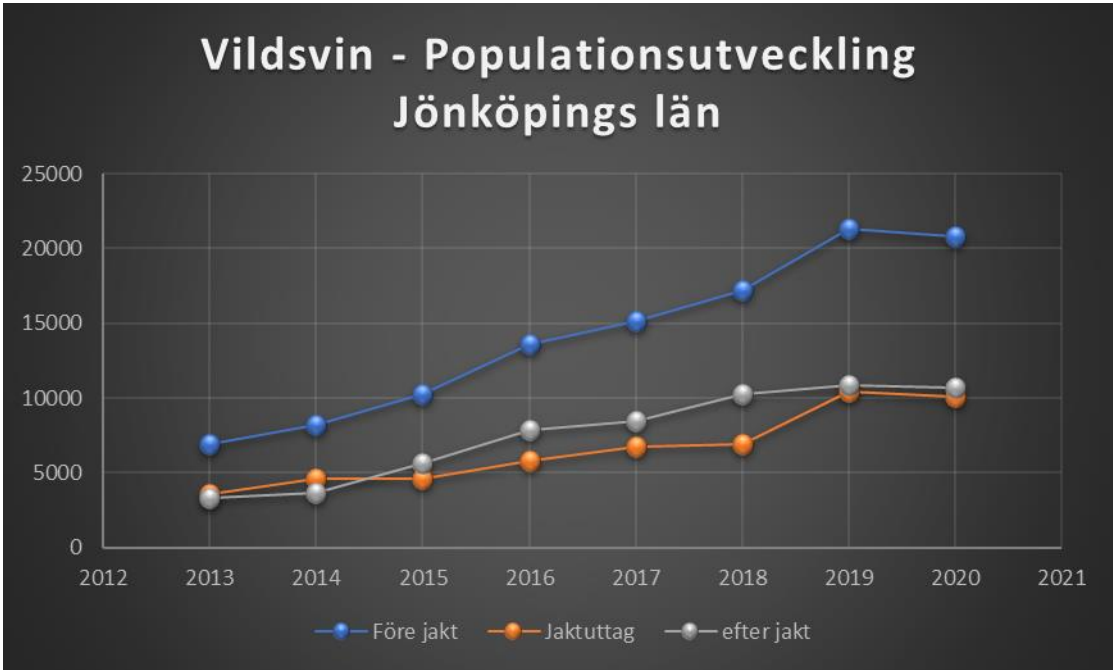

Diagram 4, Källa: Länsstyrelsen

Bilaga 2

Förslag till åtgärder för att minska risken för vildsvinsskador i lantbruket

Denna bilaga har tagits fram av Länsstyrelsen i samverkan med representanterna i Viltförvaltningsdelegationens klövviltsutskott i Jönköpings län. Förslagen indelas i två delar, avtal och praktiska åtgärder.

För lantbruket handlar det om att minska vildsvinsskadorna och kostnaderna som skadorna medför. Kostnaden för att genomföra en skadebegränsande åtgärd måste därför alltid ställas i relation till nytta som kan förväntas av den planerade åtgärden.

Om flera parter berörs av vildsvinen är det viktigt att åtgärder för att minska vildsvinsskadorna beslutas och genomförs i samförstånd för att uppnå önskat resultat. Ansvarsfördelningen för genomförande och vem som ska stå för kostnaden måste också redas ut så att konflikter inte uppstår.

Förslagen i denna bilaga utgår från bestämmelserna i Jaktlagen och Jordabalken.

Jaktlagen 4 § om Viltvården: ”*Syftet med viltvården är att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och de fågelarter som tillfälligt förekommer naturligt i landet, och främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna.*”

I viltvården ingår att genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd och att anpassa jakten efter tillgången på vilt. För att åtgärderna utförs och anpassningen sker svarar markägaren och jaktträttsbavaren.”

Jaktlagen 10 § om Jakträtten: ”*Fastighetsägaren har jakträtten på den mark som hör till fastigheten, om inte annat följer av andra stycket eller av 10 a § eller 11 §. I jakträtten ingår rätt att tillgodogöra sig vilt som ombändertats, påträffas dött eller dödas i något annat sammanhang än vid jakt, om inte annat följer av föreskrifter meddelade med stöd av 25 §.*”

Vid jordbruksarrende har arrendatorn jakträtten på den arrenderade marken, om inte annat har avtalats.”

Jordabalken 34 a § om reglering av viltskador: *Har jordägaren förbehållit sig jakträtten, är han skyldig att ersätta arrendatorn för förluster på grund av viltskador på arrendestället eller på arrendatorns egendom. Detta gäller dock inte om jordägaren visar att skadan inte kunnat förhindras trots rimliga ansträngningar från hans sida. Lag (1995:1474).*

Förslag på avtal:

- Skrivna jakträttsupplåtelser med tydliga mål för vilka skador på åker och beten som kan accepteras. Avtal som reglerar utfodring / åtling av vilt, avskjutning, ersättning och skydds jakt bör skrivas in i upplåtelsen.
- Skrivna jordbruksarrendeavtal som reglerar av vem och hur skydds jakt genomförs. Enligt jaktlagen har jordbrukaren jakträtten på den arrenderade marken om inte annat avtalas.
- Skrivna avtal upprättas mellan berörda parter (ofta markägare, jordbruksarrendator och nyttjanderättshavare för jakt) om viltets förvaltning och åtgärder för att begränsa viltskador.
- Utifrån skriftliga överenskommelser kan incitament för ökad avskjutning av vildsvin skrivas in exempelvis genom en kostnadslättnad för jakträttsupplåtelser.

Förslag på åtgärder:

- Grödval.
 - Utgångspunkten är att lantbrukarens grödval inte ska behöva anpassas för att minska risken för viltskador. Erfarenheten är dock att attraktiva proteingrödor ofta innebär en stor skaderisk vilket leder till att mindre skadekänsliga grödor läggs in i växtföljden i stället. Detta innebär ett stort ekonomiskt bortfall för länets lantbruk. Omfattande skydds jakt och åtgärder för att underlätta jakt kan dock göra att en skadekänslig gröda kan bli ekonomiskt attraktiv i växtföljden.
 - I vissa grödor kan vändtegar och skjutgator skördas som ensilage innan mjölkmodnad för att underlätta jakt.
 - Kantzoner för underlättad jakt med träda eller gröda med annan skördetidpunkt än huvudgrödan kan också planeras. Observera att EU-stöden och ansökan om stöd kan påverkas.
- I betesmarker och vid efterbetning av vall är oförmultnade spillningshögar ofta föremål för vildsvinens fodersök. Efterbearbetning där spillningen sprids ut kan minska skaderisken.
- Stängsling.
 - Stängsling, speciellt med premanenta stängsel är en effektiv men ofta omotiverat dyr åtgärd.
 - Temporära stängsel kring hela eller delar av fält kan övervägas för skydd under en kortare period. För att uppnå bästa effekt vid elstängsling är lågt placerade trådar viktigt. Tre el-trådar rekommenderas normalt med placering på 20, 40 och 60 cm höjd. Som exempel kan viltet styras genom stängsling för att effektivisera jakten och skyddet av grödan.
 - Det är också viktigt att planera hur tillsyn och underhåll ska skötas (gräsröjning mm.)
 - Fårstängsel kan fungera bra även för utstängsling av vildsvin. Tänk på att hålla grindar stängda även efter betessäsongen för bästa effekt.
- Planering av jakt
 - Jakten planeras så att grödorna kan skyddas med ett högt jakttryck på vildsvinen på jordbruksmark under hela vegetationsperioden.
 - Samverkan mellan jägare, markägare och lantbrukare är avgörande för att effektivt kunna reducera skador i växande gröda. Har man en bra

kommunikation mellan parterna så kan man snabbt identifiera var de färska skadorna finns och snabbt få ut jägare till området.

- Skapa jourssystem för jakt för skydd av gröda. Det är påfrestande att bedriva jakt nattetid för att vaka över oskördad gröda, därför kan det vara effektivt att skapa jourssystem under skadekänsliga perioder.
- Det är inte tillåtet att fälla suggor som följs av randiga eller bruna små kultingar under jakt men när möjlighet uppstår bör hondjur fällas, det är den effektivaste vägen till att reglera populationens storlek.
- Vid skydds jakt i gröda, se Jaktförordningen bilaga 4
- Använd flyttbara torn vid jakt för skydd av gröda, det gör att man kan vara mer flexibel i sin jakt. Vart vildsvinen tar sig in på åkrarna kan variera och genom att ha flyttbara jaktorn kan man enkelt anpassa sig så att jakten effektiviseras.
- Fällfångst kan vara en effektiv metod för att fånga kultingar vid skydds jakt.
- Samverkan kring eftersök mellan jägare och jaktlag är viktigt då det är lagstadgat att eftersökshund ska kunna infinna sig på plats inom 2 timmar efter påskjutning. En upprättad kontaktlista med tillgängliga eftersöksekipage underlättar planeringen av jakttillfällen för skydd av gröda.

Bilaga 3

Sjukdomar hos vildsvin

Afrikansk svinpest (ASF)

Afrikansk svinpest är en allvarlig virussjukdom som drabbar tamgrisar och vildsvin. Sjukdomen förekommer i Afrika men har under senare år fått en ökad spridning, bland annat till Europa. Vid ett akut sjukdomsförlopp dör ofta grisarna innan några symtom har observerats, inom 5-10 dagar. Vid en långsammare form kan en varierande sjukdomsbild uppvisas och som kan fortgå under flera månader.

Smittspridning kan ske via direktkontakt mellan djur, eller genom indirekt överföring via personer, transportbilar, redskap med mera. Virus kan även föröka sig i mjuka fästingar och spridas via dessa. Viruset kan överleva flera år i kylt eller fryst kött samt i rökta eller saltade produkter. Det är därför viktigt att inte lämna kvar matrester i markerna eller på en rastplats. Det är förbjudet att föra med sig kött och köttprodukter från tamsvin och vildsvin från de länder där smittan upptäckts. Undvik om möjligt att föra in grovfoder till alla djurslag från områden där afrikansk svinpest förekommer.

Afrikansk svinpest lyder under epizootilagen. Veterinär måste genast tillkallas då man misstänker att ett djur drabbats av sjukdomen. Misstänkt smittade grisar får absolut inte flyttas.

(Källa: SVA och Jordbruksverket)

<http://www.sva.se/djurhalsa/epizootier/afrikansk-svinpest>

<http://www.jordbruksverket.se/arnesomraden/djur/sjukdomarochsmittskydd/smittsamma-djursjukdomar/svinpest/afrikansksvinpest.4.4599d776162cc9bcbb96de26.html>

Trikiner

Trikiner är små parasitära maskar som kan infektera flera olika arter av däggdjur, främst rovdjur och allätare. Infektionen uppstår då ett djur äter kött som innehåller levande trikinlarver. Larverna frigörs sedan i mag-tarmkanalen och utvecklas på några dagar till vuxna maskar som är 1-4 millimeter långa. Honorna föder larver som via lymfan och blodet förs ut i kroppens alla vävnader. I muskelvävnaden bildas oftast en kapsel runt larven och larverna kan leva i muskelvävnaden i årtionden. Sjukdomen som uppstår vid trikininfektion heter trikinos eller trichinellos. Det är en så kallad zoonos vilket innebär att sjukdomen kan smitta mellan djur och människa. Sjukdomen kan ha dödlig utgång hos människa.

Trikiner påvisas ibland i den svenska faunan, främst hos vildsvin, räv, lodjur, varg och björn. Hos tamgris har trikiner inte påvisats sedan 1994. Trikiner i kött oskadliggörs genom att köttet upphettas till 68 grader C.

Trikin kontroll ska enligt lag utföras på kött från bland annat tamgris, vildsvin, häst och björn. Tack vare kontrollen är det cirka 50 år sedan det senaste utbrottet av trikinos i Sverige.

(Källa: SVA) <http://www.sva.se/djurhalsa/vilda-djur/viltsjukdomar/trikiner-vilda-djur>

Salmonella choleraesuis hos vildsvin

Det finns omkring 2500 olika salmonellatyper. En del förekommer oftare i till exempel foderråvaror eller hos vissa djurslag medan andra är mer generellt förekommande. Vanligtvis blir vildsvin sällan sjuka av andra salmonellasorter även om det kan förekomma, då framförallt mycket unga djur eller djur som är nedsatta av någon anledning. Salmonella choleraesuis är däremot anpassad till djurslaget gris och det innebär att den i större utsträckning än andra salmonellatyper orsakar sjukdom hos infekterade vildsvin eller tamgrisar. Salmonellan kan då orsaka svårare sjukdom hos djuren med till exempel lunginflammation, blodförgiftning, ledinfektioner eller svårare diarréer som följd.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) genomför övervakning av Salmonella choleraesuis hos vildsvin. Läs mer om sjukdomen och övervakningen på deras webbplats.

(Källa SVA) www.sva.se/vilda-djur/vildsvin/sjukdomar-hos-vildsvin/djursjukdomar-ao/salmonella-hos-vildsvin

Bilaga 4

Fakta vildsvin (*Sus scrofa*)

Källa: Naturvårdsverket och Svenska Jägareförbundet

Foto: Linda Andersson

Utseende och beteende

Vildsvin tillhör gruppen partåiga hovdjur. Den vildsvinsras som finns i Sverige finns även i norra, västra och centrala Europa ner till Pyrenéerna och Alperna. En köns mogen hane kallas galt och är mellan 150 och 180 centimeter lång och 70 till 100 centimeter hög. En köns mogen hona kallas sugga och avkomman kallas kuling. En hona som inte har fött några kulingar kallas gylta. En fullvuxen galt kan väga cirka 200 kilo, medan suggan normalt väger mellan 80 och 140 kilo. Båda könen har betar, där galtens betar växer under hela livet och suggans blir kortare med tilltagande ålder. Vildsvinet har dålig syn men god hörsel och väldigt bra luktsinne.

Vildsvin är sociala djur och lever i grupper ledda av en äldre sugga, ett så kallat matriarkat. En flock består vanligtvis av suggor och deras årsungar samt gyltor. Ledarsuggans erfarenheter gör henne mer skygg och är oftast den som springer först vid flykt och det djur som går sist ut på en åtelplats. Om gruppen mister sin ledarsugga störs den sociala ordningen. Gruppen kan då bli mer orolig, rörlig och mindre försiktig.

Vildsvin är aktiva under natten, gryningen och skymningen. Under dagen sover och vilar de. Om de lever ostört kan de även vara aktiva dagtid. Vildsvin är inte revirhävande utan rör sig i så kallade aktivitetsområden. De kan förflytta sig långa sträckor mellan skydd och lämpliga områden där det finns mat. De kan även uppehålla sig i små områden som erbjuder både mat och skydd.

Vildsvin anses vara ofarliga för människor och springer normalt undan då de blir skrämde. Skadade vildsvin kan däremot uppträda aggressivt och anfälla i första hand hundar om de blir trängda.

Föda

Vildsvin är allätare men större delen av födan utgörs av vegetabilier som rötter och växtdelar. Favoritfödan är bok- och ekollon. Före och efter vegetationsperioden är stapelfödan kolhydratrika rötter. Fram till slutet av juni, då proteinhalten är som högst, äter vildsvinen stora mängder gräs, örter och vallväxter. Om tillfälle ges äter de även animalisk föda som kadaver, möss, markhäckande fåglar men framför allt daggmask, larver och insekter.

När vildsvin söker efter föda gräver de med trynet i marken vilket kan orsaka skador för areella näringar. Marken kan bli kraftigt bearbetad med uppriven växtlighet, fåror och gropar. Bökan det gynnar spridningen av många växtarter och kan leda till en snabbare näringsomsättning i marken. Ett vuxet vildsvin, av den storlek som påträffas i Sverige, äter cirka 4 kilo föda om dygnet sommartid.

Reproduktion

Både suggor och galtar blir könsmogna under det första levnadsåret, men det är sällsynt att de parar sig så tidigt. Suggor brunstar normalt en gång per år, men om kultingarna dör så kan en sugga brunsta om. Brunsten kan inträffa under hela året, men de flesta parningarna sker i augusti till december. Suggan är dräktig i cirka 115 dagar.

Vid tiden för födsel gräver den dräktiga suggan en grop som hon fodrar med växtdelar. I de flesta fall föder suggan en kull per år där storleken bland annat beror på suggans ålder. En ung sugga föder cirka 3-4 kultingar medan en som är tre år och äldre föder 5-6 kultingar eller fler.

Kultingarna börjar äta fast föda vid 4-5 veckors ålder men är avvanda från mjölken först vid 16-20 veckors ålder. Kultingar tillväxer snabbt och vid ett års ålder väger de cirka 65 kilo. Ett vildsvin kan bli ungefär 10 år gammalt.